

รูปแบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง

An Information Model for Supporting Cultural Tourism Through the Participation of Mekong River Basin Communities

ภาโษ เชาบรา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบททางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ (2) ความต้องการใช้รูปแบบสารสนเทศในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ จำนวน 110 คน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวในพื้นที่จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดจากแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาในรูปของ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปความเรียง

ผลการศึกษา พบว่า อำเภอเชียงของมีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวได้ ตามแนวคิด ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว (3A's) (1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (2) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น เส้นทางสองฝั่งแม่น้ำโขง คอนผีหลง ผาพระ บ่อน้ำร้อน หาดหินงาม น้ำตกห้วยเม็ง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ เช่น หมู่บ้านไทลื้อ งานจุลกฐินไทลื้อ วัดพระแก้ว วัดหลวง พิธีบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึก ประเพณีกินข้าวใหม่มัง สำหรับ ความต้องการรูปแบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เหมาะสมนั้น คือ “แผนที่” แสดงถึงรายละเอียดการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ และ “ศูนย์บริการข้อมูลแบบเบ็ดเสร็จ” เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ครบถ้วนสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดเส้นทาง การท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร และงบประมาณได้ตามต้องการ ตามลำดับ

คำสำคัญ : รูปแบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศูนย์ให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ แผนที่

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย” ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และสาละวินศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Abstract

The objectives of this research were to determine (1) the cultural contexts, traditions, and lifestyles for tourism and (2) the need for an information model to develop cultural tourism in Wiang Sub-district, Chiang Khong District, Chiangrai Province. The sample group in this study was composed of 110 Thai and foreign tourists visiting Chiang Khong District. The participants for the focus group discussions were selected by the purposive sampling method, consisting of 15 stakeholders in tourism in the area. The tools used were questionnaires on “Factors Affecting the Need of Using an Information Model to Support Cultural Tourism by Mekong River Basin Communities” and topics for focus group discussions which emphasized the guidelines to develop an information model for cultural tourism. The data from the questionnaires was analyzed by percentages, means, and standard deviations; which were then presented in tables with a descriptive essay. The data collected from focus group discussions was analyzed by content analysis method and presented by a descriptive essay.

The findings have shown that Chiang Khong District has the potential of tourist attractions which can be developed into a quality tourism destination to accommodate tourists. According to the concept of the readiness for tourism (3A’s); (1) Attraction (2) Accessibility (3) Amenities, these included the roads along Mekong River, Khon Pi Luang, Pha Phra, hot springs, Haad Hin Ngam, Huai Meng Waterfall, and significant cultural tourist attractions such as Tai Lue villages, Tai Lue’s Kathina Robe-Offering Ceremony, Wat Phra Kaew, Wat Luang, The Mekong Giant Catfish Ceremony, and The Eat New Rice Ceremony of the Hmong. An appropriate information model to support cultural tourism through the participation of Mekong River Basin Communities would be a map providing details of tourism in the district and a “one stop service” which could provide all the information to meet tourists’ needs. The information would include tourism routes, accommodations, restaurants, and costs respectively.

Keywords: Information model, cultural tourism, one stop service information center, maps

คำนำ

การท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยมีการจัดประเภทของอุตสาหกรรม ด้านต่างๆ พบว่าเป็น

อุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศอยู่ในระดับที่ 1 ถึง 3 จาก 10 อันดับแรกของอุตสาหกรรมทั้งหมด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553) และส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้า

เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ของประเทศไทยเป็น
อย่างมากอีกทั้งพยากรณ์ได้ว่าจะมีบทบาทมากขึ้น
ในอนาคต เนื่องจากทุกภาคส่วนเริ่มมีการปรับตัว
ในการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับจำนวน
นักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งภาครัฐบาลมี
นโยบายหลักต่อการส่งเสริมอย่าง เร่งด่วน และ
ต่อเนื่องเพราะในที่สุดจะเป็นสิ่งที่นำเงินตราจาก
ต่างประเทศเข้ามาได้มาก

ในระดับชุมชนได้มีแนวคิดของการมี
ส่วนร่วมต่อการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อรับกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น โดย
เฉพาะชุมชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ
เผ่าพันธุ์ จำเป็น ต้องทำอะไรให้ชุมชนมีส่วนร่วม
ในการนำเอาจุดเด่น หรือองค์ความรู้ของตนมาเป็น
จุดขายได้มากที่สุด พร้อมกับนำระบบสารสนเทศ
มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งในและ
ต่างประเทศ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างมี
ประสิทธิภาพโดยชุมชนมีส่วนร่วม จนกลายเป็นวิถี
การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ประพัทธ์ชัย ไชยนอก,
2553) และสามารถ สร้างกระบวน การเรียนรู้เพื่อ
นำไปสู่การดูแลรักษาฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
เพื่อให้เกิดความสมดุลกับปัญหาและอัตลักษณ์ทาง
วัฒนธรรมที่มีการเกื้อกูล ต่อเศรษฐกิจชุมชนของตน
ในอนาคต

ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศ นับเป็นปัจจัย
สนับสนุนที่มีผลกระทบในเชิงบวก ซึ่งช่วยเสริม
สร้างศักยภาพและประสิทธิภาพในการส่งเสริมและ
พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ
ให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ (สุวรรณชัย
ฤทธิ์รักษ์ และมานิตย์ ศุทธสกุล, 2544) และเครื่องมือ
ที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดย
ชุมชนมีส่วนร่วม ได้แก่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
(ศิริลักษณ์ โรจนกิจอำนวย, ปีเตอร์ รักธรรม,

ลัดดาวลัย แก้วกิติพงษ์, 2553) เพื่อทำให้เกิดความ
สะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว
และถูกต้องแม่นยำของนักท่องเที่ยวในประเทศ
และต่างประเทศ ดังนั้น หากชุมชนใด ก้าวทัน
ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และ
สามารถนำมาใช้ในการจัดการบริการข้อมูลข่าวสาร
เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น เส้นทางที่ใช้ในการ
เดินทาง สภาพของดินฟ้าอากาศ อัตราการแลกเปลี่ยน
เงินตรา สถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิต สภาพ
สังคมชุมชน ร้านอาหาร และสถานที่พัก ซึ่ง
ครอบคลุมครบถ้วนและตอบสนองความต้องการได้
มากที่สุดก็จะทำให้เกิดการตัดสินใจเลือกเดินทาง
ไปในชุมชนนั้นในที่สุด

ศูนย์บริการข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยว
แบบเบ็ดเสร็จเป็นรูปแบบที่นำเอาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
กับการท่องเที่ยวในทุก ๆ ด้านนำมาไว้ในที่แห่งเดียว
เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของ นักท่องเที่ยว
หรือผู้ที่ต้องการข้อมูลในชุมชนได้มากที่สุดในที่
แห่งเดียว (เกศธราภรณ์ สัตยาชัย, 2546) ซึ่งมี
ประโยชน์ต่อการกระตุ้นให้มีการเดินทางท่องเที่ยว
มากขึ้น และกระจายการเดินทางไปยังแหล่ง
ท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ ในทางตรงกันข้าม การ
ให้บริการข้อมูลข่าวสารมีน้อยหรือ ระบบบริการที่
ไม่มี ประสิทธิภาพ ทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้ลำบาก จะส่งผล
ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศซึ่งไม่
สามารถขยายตัวหรือพัฒนาไปได้ในที่สุด

ดังนั้นชุมชนลุ่มน้ำโขง อำเภอเชียงของ ซึ่งมี
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความสวยงาม
ของแม่น้ำโขง มีเส้นทาง R3A ไปยัง ประเทศลาว
และ ประเทศจีน ตลอดจนในปี พ.ศ. 2556
สะพานมิตรภาพ ไทย ลาว แห่งที่ 4 อำเภอ
เชียงของ จ.เชียงราย มีการเปิดใช้งาน และการ

เข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากแต่ชุมชนยังไม่ได้คิดวิธีการ หรือจัดการในระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากผลกระทบการล้นไหลของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในการสร้างระบบสารสนเทศในภาพของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง

ผู้วิจัยได้สนใจที่จะดำเนินการศึกษาวิจัยในประเด็นการใช้รูปแบบสารสนเทศเพื่อทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง และให้ชุมชน นำเอาองค์ความรู้ วัฒนธรรม ประเพณี และจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว มาจัดทำให้เป็นระบบสารสนเทศเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงข้อมูล และการตัดสินใจ ไปท่องเที่ยวยังชุมชน อันจะทำให้ทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์ และก่อให้เกิดรายได้ พร้อมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่จะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา บริบททางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำโขง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการใช้รูปแบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วม ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ต่อการท่องเที่ยว

แนวคิดทฤษฎี การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีดังนี้

ชนกฤต สังข์เฉย (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การ

ท่องเที่ยวเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง เพราะไม่ได้หมายความแต่การเดินทางเพียงอย่างเดียวหรือมุมมองเฉพาะในส่วนของผู้เดินทางเท่านั้นหากพิจารณาจากกระบวนการของการท่องเที่ยวจะพบว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้จัดบริการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) ได้กล่าวว่า ทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีความมุ่งมั่นไปสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนได้แก่

1. ระดับนโยบาย จะต้องมีการหาทางให้สมาชิกในชุมชนทุกคนทุกระดับรับทราบนโยบายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2. ระดับแผนงานหรือโครงการ จะต้องหาทางให้ชุมชนเข้าใจแบบแผนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ชัดเจนทุกระดับของแผนงาน

3. ระดับปฏิบัติ ให้สมาชิกของชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ทุกชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวศึกษาแผนปฏิบัติ แนวทาง และวิธีปฏิบัติให้เข้าใจ จนสามารถให้ความร่วมมือและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีการแนะนำอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ จนกว่าจะมั่นใจได้ว่าสมาชิกชุมชน ทุกคน ทุกระดับดำเนินการไปในทิศทางที่ถูกต้อง

4. ระดับประเมินผล จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจการติดตามผลปฏิบัติงาน ตามแผนงานหรือโครงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จนสามารถประเมินผลได้อย่างถูกต้องและมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ฤทธิชัย เตชะมัทธพันธ์ (2548) ได้กล่าวไว้ว่า สารสนเทศการท่องเที่ยวหมายถึง ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่ได้มีการท่องเที่ยวที่ได้มีการบันทึกและจัดพิมพ์เผยแพร่ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการไว้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัสดุพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ วัสดุอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนถ่ายทอดในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งบุคคลสามารถรับรู้ได้ด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเดินทางทั้งภายใน และต่างประเทศ โดยได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้สรุปองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวมีองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 3 ประการ หรือ 3 A's ดังต่อไปนี้

1) สิ่งดึงดูดใจ (attraction) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งให้ นักท่องเที่ยวเดินทางไปสถานที่นั้น ๆ นอกจากนี้ ภาพลักษณ์และราคาค่าเข้าชมของทรัพยากรท่องเที่ยวก็มีส่วนในการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยว

2) เส้นทางขนส่งเข้าถึง (accessibility) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณใกล้เคียง อีกทั้งต้องมีที่จอดรถ สถานีรถไฟ ท่าเรือ หรือท่าอากาศยานเพื่อให้ธุรกิจการขนส่งสามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวยังทรัพยากรท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่

ต้องมีคือสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมให้ได้รับความสะดวกสบายและความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากใช้เวลาท่องเที่ยวยาวนานขึ้นซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว รวมทั้งความปลอดภัยของการเดินทางด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน อ.เชียงของ จ.เชียงราย จำนวน 110 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยว จำนวน 15 คนรวมทั้งสิ้น 125 คนโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล แบ่งได้ 2 ประเภทได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิของแหล่งวัฒนธรรม ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากภาคสนาม ด้วยตนเอง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แบบที่มีโครงสร้าง และแบบที่ไม่มีโครงสร้าง (Structured and Unstructured Interview) และการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้คือ

1.1 ทำการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนโดยทำการประสานงานผ่านปลัด อำเภอ เชียงของโดยนัดหมายพบปะพูดคุย และจัดกลุ่มประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอำเภอ และได้เชิญกลุ่มผู้มีความรู้หรือผู้ที่ให้ ข้อมูลหลักในพื้นที่เข้าร่วมงานทุกครั้ง จึงทำให้ผู้วิจัยได้รับความไว้

วางใจจากชุมชนและมีความสัมพันธ์อันดีเสมือนเป็นสมาชิกของชุมชน

1.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์โดยตรง จากสิ่งที่ได้พบเห็นจากการได้เดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ หรือเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนดำเนินการอยู่ รวมทั้งลักษณะการดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชน

1.3 การสัมภาษณ์ มีอยู่ 2 แบบได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) และ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structural Interview) โดยในช่วงแรกจะเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างจะเป็นลักษณะพูดคุยโดยผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถแสดงความคิดเห็นและประเด็นความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชนประเพณี วัฒนธรรม ทรัพยากร การท่องเที่ยว ของชุมชนได้อย่างเต็มที่ และปรับเปลี่ยนมาใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามข้อมูลอย่างเจาะจงในรายละเอียดต่าง ๆ เช่น ความเป็นมาชุมชน สภาพปัจจุบัน วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ปัจจัยการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกระบวนการจัดการความสำเร็จ และการประเมินผล สารสนเทศการท่องเที่ยว

1.4 การสนทนากลุ่ม (Group Discussion) มีการจัดการประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของ อ.เชียงใหม่ โดยมี ท่านพระครูสุจินทรคุณ เจ้าอาวาส วัดท่าข้ามศรีดอนชัยเป็นประธานหลักในการดำเนินการโดยใช้สถานที่ ศูนย์วัฒนธรรมบ้านไทลื้อ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย โดยผู้วิจัยได้เตรียมประเด็นหลักที่ต้องการทราบให้กับ

ผู้ดำเนินการสนทนาเป็นการล่วงหน้าโดยในระหว่างสนทนาผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ได้พูดคุยและขอความเห็นในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว จากผู้เข้าร่วมสนทนา ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและชุมชน โดยผู้ร่วมเข้าสนทนาสามารถแสดงข้อมูลและเหตุผลได้อิสระอย่างเต็มที่โดยพบว่าการสนทนามีความคิดเห็นที่เห็นด้วย และมีข้อโต้แย้งในส่วนที่ไม่เห็นด้วยแต่สุดท้ายก็มีการสรุปประเด็นจากผู้ดำเนินการให้สามารถไปในทิศทางเดียวกันสำหรับการพัฒนาสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการจัดบันทึก ถ่ายภาพ และบันทึกเทปทุกขั้นตอน

1.5 การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวใน อ.เชียงใหม่ จำนวน 110 คนโดยการออกแบบสอบถามภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อสอบถามการใช้ระบบสารสนเทศในการวางแผนการท่องเที่ยว กับความต้องการใช้รูปแบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว ความคิดเห็น ตลอดจนขอคำแนะนำต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษาทางหนังสือ เอกสาร งานวรรณกรรม ผลงานการวิจัย วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น เอกสารประกอบที่เกี่ยวข้องจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดเชียงราย ที่ว่าการอำเภอเชียงของและผู้อำนวยการการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย

นายอำเภอเชียงใหม่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มรักษ์เชียงของ รวมทั้งข้อมูลจากระบบออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถามและการจัดสนทนา กลุ่มแบบ Focus Group Discussion ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับ บริบททางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำโขง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 ด้าน คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (attraction) 2) เส้นทางขนส่งเข้าถึง (accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenities)

ตอนที่ 2 ความต้องการรูปแบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นกรอบการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะประกอบด้วย 5 ประเด็นคือ ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการและความคาดหวังในการให้ความสะดวกในการท่องเที่ยว ความพร้อมของสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบสารสนเทศที่สามารถให้บริการจากแหล่งท่องเที่ยว และ ศักยภาพของสารสนเทศในการท่องเที่ยว

2. แบบสัมภาษณ์ เจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด สัมภาษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การละเล่น การแสดง การแต่งกายอาหาร

3. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และ แบบไม่มีส่วนร่วม ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านความเป็นอยู่ของผู้คน วิถีชีวิต การละเล่น การแสดง การแต่งกายและอาหาร

ผู้วิจัยจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจาก หนังสือ งานวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง และศึกษาข้อมูลจากบริบทพื้นที่
2. กำหนดคำถามที่ต้องการทราบจากการวิจัย
3. จัดทำเครื่องมือวิจัย
4. ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบ วิจารณ์พร้อมให้ข้อเสนอแนะ
5. ปรับปรุงแก้ไขจนได้เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยที่สมบูรณ์

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวม ข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นจากกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 110 คน และจัดสนทนางroupแบบ Focus Group Discussion ประกอบด้วย กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยว รวมจำนวน 15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

1.1 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยได้ร่วมสังเกตโดยใช้เครื่องบันทึกภาพและเสียงในการเก็บข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาแบบพรรณนา (Content Analysis)

1.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง ใช้คำถามที่เป็นแบบปลายเปิด (Open - ended

Questions) โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาและการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation Check) ไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

การใช้แบบสอบถามความต้องการใช้สารสนเทศและความคิดเห็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศต่อการรูปแบบสารสนเทศการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมใน อำเภอเชียงของ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวที่มีความต้องการและความคิดเห็นในระดับต่างๆ และ เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนำเสนอผลการศึกษาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย รูปแบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง มีรายละเอียดดังนี้

1. บริบททางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำโขง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) อำเภอเชียงของมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่สำคัญมีดังนี้

(1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural attraction) ที่สำคัญ ได้แก่ น้ำตกห้วยเม็ง น้ำตกห้วยตอง แหล่งเพาะพันธ์ปลาบึก แม่น้ำโขง ห้วยน้ำสม ห้วยน้ำดุก คอนผีหลง

วนอุทยานห้วยทรายฆาน ผาพระ อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำซ่าง จุดชมวิวกาเผ่าถ่าน และจุดชมวิวกองระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาวบริเวณชายฝั่งริมแม่น้ำโขง ชาวบ้านมีวิถีชีวิตในการร่อนทอง โป่งน้ำร้อน เส้นทางปั่นจักรยาน น้ำตกแดนคง

(2) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural attraction)

ที่สำคัญได้แก่ วัฒนธรรมการทอผ้าไทลื้อ พระธาตุห้วยเม็ง อยู่ติดริบลำน้ำโขง บ้านทุ่งนาน้อย การทอผ้า วัฒนธรรมการผลิตสาหร่ายแปรรูป หรือโก วัดพระแก้ว วัดศรีดอนชัย เสาสะดือเมือง พระธาตุวัดหลวง ศาลเจ้าพ่อพญาแก้ว วิถีชีวิตชาวไทลื้อบ้านห้วยเม็ง การแต่งกายไทลื้อ ชนเผ่าต่างๆ อาหารพื้นเมือง งานเฉลิมฉลองและการละเล่นต่างๆ

1.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

พบว่ารถบริการสาธารณะที่ให้บริการยังไม่มีระเบียบการให้บริการ และราคา ไม่มีราคามาตรฐาน การพัฒนาเส้นทางยังคงเป็นถนนเส้นทางหลักเท่านั้น (เส้น 1020) เส้นทางมายังตำบลเวียง สำหรับถนนภายในหมู่บ้านนั้นเป็นถนนลาดคอนกรีต และเส้นทางไปยัง ตำบลอื่น ๆ เป็นถนน 2 ช่องทางคอนกรีต สลับดินแดง มีรถสามล้อเครื่องไปยังสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายและปลอดภัย สำหรับ การปรับปรุงเรือโดยสารให้ได้มาตรฐานและเพิ่มจำนวนเรือเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

1.3 ด้านการอำนวยความสะดวก (Amenity) อำเภอเชียงของมีการให้บริการทางด้านสาธารณูปโภคได้ทั่วถึง เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การไฟฟ้า การประปา ที่ทำการไปรษณีย์ ร้านค้าเครื่องอุปโภค ร้านอาหารและเครื่องดื่ม

ด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โทรศัพท์ไร้สาย ที่พักแรม ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และศูนย์บริการข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว ยังต้องได้รับการปรับปรุงในทุกตำบล เนื่องจากชุมชนต่าง ๆ นั้นยังอยู่ในขั้นพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องอาศัยระยะเวลาและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจากรัฐ คนในชุมชนและจากภายนอกชุมชนร่วมกันพัฒนาให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว สำหรับที่พัก (Accommodation) ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ใน ตำบลเวียงเพราะมีแม่น้ำโขงเป็นจุดเด่นในการตั้งของโรงแรม เกสต์เฮาส์ ความต้องการท่องเที่ยวกับความพร้อมของสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการมากที่สุด ได้แก่ สถานที่จอดรถเพราะมีจำนวนน้อยเนื่องจากการไม่ขยายตัวของถนนจราจร สถานที่พักมีอยู่จำนวนน้อย มีอยู่เฉพาะใน ตำบลเวียง ส่วน ตำบลอื่น มีน้อยมาก และควรเพิ่มปริมาณ สุขาสาธารณะให้สะอาด มากขึ้น

2. รูปแบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง

จากการเก็บแบบสอบถาม ความต้องการใช้ระบบสารสนเทศในการวางแผนจัดการท่องเที่ยว นั้นได้พบว่า บริบทด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร การนำเสนอข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยวภาพรวม นั้นมีน้อยมาก โดยจะเป็นลักษณะต่างคนต่างทำเพื่อธุรกิจของตน เช่น แผนที่การท่องเที่ยวไร้แสงอรุณ โรงแรมเชียงของทีค เส้นทางท่องเที่ยวคอนผีหลง และแผนที่ ตำบลเวียงที่ไต้งประมาณสนับสนุนจากรัฐ สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใน อำเภอเชียงของนั้นมีความต้องการ สารสนเทศ ดังนี้

นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวมีความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและความต้องการต่อการให้บริการของระบบสารสนเทศการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ เอกสารรายละเอียดสถานที่ท่องเที่ยว รองลงมา ศูนย์บริการข้อมูลแบบเบ็ดเสร็จเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด พร้อมกับความปลอดภัยในการท่องเที่ยวทุกๆ ไปใน ตำบลเวียง อำเภอ เชียงของ

3. นำข้อมูลมาพัฒนาระบบสารสนเทศ สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สำรวจและเก็บข้อมูล การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยศึกษาความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในตำบล เพื่อนำมาสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวในแผนที่ ทำให้เกิดความสนใจและเดินทางไปเยี่ยมชมในที่สุด ดังต่อไปนี้

เส้นทางที่ 1 ตำบลเวียง ข้ามไปท่องเที่ยวประเทศลาว ที่ท่าเรือบั้ง ใช้เส้นทาง 1020 ระยะทาง 4.3 กิโลเมตร ขั้รถจากที่ว่าการ อำเภอ เชียงของ ไปวัดหลวง วัดพระแก้ว วัดหัวเวียง พิพิธภัณฑ์จักรยานของ อลัน เบต และ ท่าเรือบั้ง (ข้ามฝั่งแม่น้ำโขง ไปยัง แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว)

เส้นทางที่ 2 บ้านหาดไคร้ ใช้เส้นทาง 1020 สลับเส้นทางชนบท ระยะทาง 14 กิโลเมตร ขั้รถจากที่ว่าการอำเภอเชียงของ ไปวัดหาดไคร้ พิพิธภัณฑ์ปลาบึก (บริเวณนี้สามารถเดินไปยัง ลานกว้างติดแม่น้ำโขงที่เรียกว่า ลานผาถ่าน ซึ่งเป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างไทย ลาว) และสถานที่ใกล้เคียงสะพานข้าม แม่น้ำโขงแห่งที่ 4 ข้ามฝั่งแม่น้ำโขง สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวตามเส้นทาง R3A

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

1. บริบททางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ของชุมชนลุ่มน้ำโขง จากสถานการณ์การพัฒนาเขตการค้าชายแดนทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนอำเภอเชียงของตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะหลังการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 4 นั้น ส่งผลทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยว การลงทุน เพิ่มสูงขึ้นและพบว่ามีปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในเมือง เริ่มสูงขึ้นจากการส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์โดยการจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยว ตามเทศกาลประจำปีมากขึ้น จากความเปลี่ยนแปลงของบริษัทในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมืองนั้น ทำให้ภายในชุมชนท้องถิ่นของเมืองเชียงของ ได้รวมตัวกันเพื่ออนุรักษ์ และปกป้องลักษณะวิถีชีวิต และสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) เรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่เพื่อเกิดประสบการณ์ในด้านธรรมชาติ และวัฒนธรรมสามารถร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีคนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม พร้อมเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ และ ตูย ชุมสาย มล. และญิบพัน พรหมโยธี (2527) ได้กล่าวถึง ชุมชนต้องมีความภาคภูมิใจในการนำเอาสิ่งที่เป็นจุดเด่นของตนในด้านวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมประเพณีออกมาเพื่อเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสร้าง

ความประทับใจต่อการท่องเที่ยว

สิ่งที่สำคัญของการท่องเที่ยวในชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบขั้นพื้นฐาน 3 ประการ (3As) อ้างจาก บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้แก่ ความดึงดูดใจ (Attraction) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อนักท่องเที่ยวและชุมชนในการสร้างความสนใจในการท่องเที่ยวเพราะจะทำให้เกิดการวางแผนในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน พร้อมกับชุมชนสามารถนำเอาจุดขายด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ต่อนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความประทับใจ สร้างรายได้ และการกลับมาเที่ยวซ้ำอีกครั้งในอนาคต

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นพบว่าจะทำให้การท่องเที่ยวนั้นเกิดความยั่งยืนได้เพราะเกิดการร่วมแรงร่วมใจกันในการทำให้ได้ข้อมูล และกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นโดยการนำเอาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมานำเสนอต่อนักท่องเที่ยว สอดคล้องงานวิจัยของ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญทำให้เกิดความเป็นเจ้าของ และเกิดการพัฒนาเกิดขึ้นรวมทั้งการรับผลประโยชน์เสมอกันถ้วนหน้า และ มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) ได้กล่าวว่า ทิศทางและแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น ชุมชนต้องให้คนภายในกลุ่มรับรู้แนวทางการใช้สถานที่ท่องเที่ยว แบบแผนการเข้าท่องเที่ยว และคนในชุมชนสามารถให้ความร่วมมือในการดำเนินการต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องชัดเจนตามแผนปฏิบัติของชุมชน

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (attraction) ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (natural attraction) พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน อำเภอ เชียงของ มีความต้องการพักผ่อนริมฝั่งแม่น้ำโขง และเดินเล่น หรือออกกำลังกายพร้อมกับชม ทิวทัศน์ของแม่น้ำโขง ชมดูทัศนียภาพประเทศ เพื่อนบ้านฝั่งตรงข้ามของแม่น้ำโขง ซึ่งสอดคล้อง กับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่ได้กล่าวถึง มูลเหตุหรือปัจจัยที่จูงใจ สำคัญที่กระตุ้นให้คน นับล้าน ๆ คนทั่ว โลกเดินทางไปท่องเที่ยวใน สถานที่ที่ต้องการ คือ ความต้องการสัมผัสวิถีความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมโลกว่ามีความแปลกใหม่ หรือ แตกต่างจากของตนอย่างไร และสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ความต้องการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนร่วม

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (attraction) ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural attraction) พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของมีความ ต้องการเที่ยวชมทางด้านศาสนา พิธีกรรมทาง ศาสนามากโดยเฉพาะวัดอายุนับหลายร้อยปี และมีวัฒนธรรมของไทลื้อ ผ้าทอมือลายน้ำไหล การแต่งกาย อาหาร และประเพณีต่างๆ ส่วน นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศที่ เดินทางมาท่องเที่ยวมีความต้องการเที่ยวชม แหล่งโบราณคดี แต่ไม่มีข้อมูลตำแหน่งสถานที่ ของแหล่งท่องเที่ยววันั้น ซึ่งขัดแย้งกับบริบทแหล่ง ท่องเที่ยวเพราะอำเภอเชียงของมีแหล่งโบราณคดี ที่สำคัญ แต่ไม่ได้รับการส่งเสริม และมีสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองที่พบเห็นกันบ่อยๆ ได้แก่ เสาหลักเมือง พระธาตุ และวัดต่าง ๆ มีแนวคิดเดียวกับ วลัยพร ธีวตระกูลไพบุลย์ (2551) พบว่า นักท่องเที่ยวมี

แนวโน้มสนใจ แหล่งท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาวัฒนธรรมและชีวิต ความเป็นอยู่มากขึ้นจากเดิมที่ท่องเที่ยวเพื่อความ บันเทิงเพียงอย่างเดียว

ด้านการอำนวยความสะดวก (amenity) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าไป อำเภอเชียงของ ส่วนใหญ่ นำรถยนต์ส่วนตัวมาเที่ยว ดังนั้นความ ต้องการด้านการอำนวยความสะดวกคือ สถานที่ จอดรถในแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก โดยควรติดไฟ สาธารณะให้มากขึ้นเพื่อสร้างความปลอดภัย และจำนวนห้องสุขาที่สะอาดให้มากยิ่งขึ้น ส่วน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนมากมักเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทาง ทำให้สิ่งที่ต้องการด้าน อำนวยความสะดวกคือ ความปลอดภัย ทาง ร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สิน สอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวว่า ความปลอดภัย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ที่ใช้ ในการตัดสินใจ ที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวที่ใด ถ้า หากแหล่งท่องเที่ยวใดไม่มีความปลอดภัยก็จะเป็น อุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ ดังนั้นการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีการคุ้มครอง รักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว มีแนวคิดจาก การศึกษาของ บุญหลิบ พาณิชชาติ และคณะ (2544) ได้อธิบายว่า นักท่องเที่ยว ส่วนมาก มักเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยสูง และ มีความต้องการให้จัดระบบจราจร ที่ชัดเจนโดย มีป้ายบอกทาง หลายภาษาได้แก่ ไทย อังกฤษ และ จีน เช่นป้ายจราจร ป้ายบอกทางไปแหล่ง ท่องเที่ยว ป้ายแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยว เช่นเดียวกับแนวความคิดของ นิคม จารุมณี (2544) ได้ กล่าวไว้ว่าโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย โครงสร้างที่เป็น สิ่งก่อสร้างหลัก ๆ เช่น ป้ายบอกทาง ถนน สะพาน

สนามบิน สถานีรถไฟ ท่าเรือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ระบบอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์และพบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มนี้มีความต้องการมากที่สุดคือ ศูนย์บริการข้อมูลแบบเบ็ดเสร็จเป็นอย่างมาก เพราะมักมีคำถามว่าอำเภอเชียงของมีแหล่งท่องเที่ยวอะไร ที่ไหนบ้าง แต่ได้รับคำตอบจากคนทั่วไปว่า “ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว มีแต่ริมน้ำโขงใน ตำบลเวียงเท่านั้น” ดังนั้น ศูนย์บริการข้อมูลสามารถให้คำตอบที่ชัดเจนและช่วยในการวางแผนเดินทางท่องเที่ยวให้ครบทุกตำบลใน อำเภอเชียงของมากที่สุด โดยมีแผนที่ที่แสดงตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวก

ด้านเส้นทางการเข้าถึง (Accessibility) ควรจัดระเบียบให้มีรถบริการสาธารณะที่ชัดเจน และมีป้ายแสดงราคา ให้ผู้โดยสารได้เห็น โดยควรมีหลายภาษาเช่น ภาษาอังกฤษ และจีน มีการพัฒนาถนนเส้นทางหลัก เพิ่มเที่ยวรถโดยสารหรือรถตู้ให้มากขึ้น การให้บริการทางน้ำโดยเพิ่มจำนวนเรือที่ดี และปลอดภัย ได้มาตรฐาน สำหรับการเดินทางเข้าถึง สภาพถนนจากตัวจังหวัดเชียงรายถึงอำเภอเชียงแสน เชียงของ และเวียงแก่นเป็นถนนลาดยาง 4 ช่องทางเดินรถ สำหรับถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนลาดคอนกรีต 2 ทางเดินรถดังนั้น การเข้าถึงชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถ เดินทางได้ด้วยพาหนะส่วนตัว หรือเดินทางโดยรถประจำทาง ระยะทางรวมจากตัวจังหวัดเชียงราย ถึงชุมชนประมาณ 114 กิโลเมตร ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงตามเส้นทางสาย อำเภอเชียงแสน-เชียงของ (ทางหลวงหมายเลข1129) เป็นทางเลียบบึงโขง ระยะทางจากเชียงแสนประมาณ 55 กิโลเมตร

2. ความต้องการในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจต่อการ

ท่องเที่ยว

พบว่าในชุมชน ตำบลเวียง อำเภอเชียงของได้มีการใช้ระบบสารสนเทศที่มีอยู่ในอดีต ได้แก่ แผ่นพับโฆษณาและแผนที่เรียบริมโขง เท่านั้นทำให้สถานที่ท่องเที่ยวนอกเหนือจากนั้นขาดการส่งเสริมในด้านการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาแผนที่การท่องเที่ยวให้สามารถครอบคลุมสถานที่ และแหล่งท่องเที่ยวได้มากที่สุดโดยแนวคิดการทำสื่อประชาสัมพันธ์มาจากภาพยนตร์เรื่อง LOST IN THAILAND เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาลำเอียงเกี่ยวกับการเดินทางของคนจีนเข้ามาในประเทศไทย และหลงทางไปในสถานที่ต่างๆ พร้อมกับพบศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนไทย ทำให้คนจีนที่ได้ชมเกิดความต้องการที่จะมาท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ตามภาพยนตร์นี้ สำหรับการจัดตั้งศูนย์รวมข้อมูลสารสนเทศโดยการนำข้อมูลของสถานประกอบการ และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มารวมไว้ในที่แห่งเดียวกันที่เรียกว่า ONE STOP SERVICE CENTER นั้นมีความสำคัญต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวที่ยัง อ.เชียงของ เช่นนักท่องเที่ยวมีเวลาที่จำกัด 1 วัน หรือ 2 วัน ก็สามารถกำหนดสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหารงบประมาณ ซึ่งสามารถตอบโจทย์และความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด อันจะทำให้เกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการในอนาคตอีกครั้ง

การนำสารสนเทศมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเป็นชมรมขึ้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่เกิดขึ้น เช่น การปั่นจักรยาน การล่องเรือ การเยี่ยมชมวัด การท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทย สู่ประเทศจีนตามเส้นทาง R3A โดยผ่านสะพานเชื่อม ประเทศ

ไทยกับประเทศลาวแห่งที่ 4 ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว พร้อมกับมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ระหว่างธุรกิจ เช่น ชมรมผ้าทอไทลื้อ เอือนคำแพง และศูนย์บริการข้อมูลแบบเบ็ดเสร็จ (ONE STOP SERVICE CENTRE) เพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายมากขึ้นจึงนับได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ.2558

3. รูปแบบสารสนเทศสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด 2 แบบนั้นคือ

3.1 ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจร (One Stop Tourism Information Service Center)

ภาพที่ 1 การให้บริการวางแผนการท่องเที่ยวจากเจ้าหน้าที่ใน ศูนย์บริการข้อมูลครบวงจร

แนวทางการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจรของอำเภอเชียงของโดยการสังเคราะห์ข้อมูลได้มาจากการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย อินเทอร์เน็ต เอกสารต่างๆ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบบสอบถามและทำเวทีชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดการจัดการชมรมและศูนย์บริการข้อมูลโดยกัณฑ์กรอง

หาแนวทางในการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจร พบว่าศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ควรมีลักษณะและองค์ประกอบในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ (ภรณ์ทิพย์ สุพร สุพรรณษา รากรักษ์ และ ปวีรวรรต สมนึก, 2556)

1. ท่าเลที่ตั้ง ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจร

- สถานที่ตั้งสามารถเดินทางเข้าถึงได้ง่ายไม่สลับซับซ้อน ควรตั้งอยู่ในย่านที่มีนักท่องเที่ยว

- มีป้ายแสดงให้เห็นชัดเจนว่าเป็นศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

2. รูปแบบการให้บริการภายในศูนย์ บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจร

- ควรมีการกำหนด วัสดุภัณฑ์ ภารกิจ และวัตถุประสงค์ของศูนย์บริการไว้อย่างชัดเจน

- มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนกับธุรกิจที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

- ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจรมีลักษณะของการให้บริการดังต่อไปนี้

2.1 ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจรสามารถให้ข้อมูลข่าวสารสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร โดยสามารถติดต่อกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ หรือเอกสารภายในศูนย์

2.2 ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแบบครบวงจรจะต้องเป็นศูนย์ที่ให้บริการสื่อหลายๆ ภาษา เช่น ไทย อังกฤษ จีน และข้อมูลข่าวสารและสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่แผนที่การท่องเที่ยว ปฏิทินการ

ประชาชนไปโดยประชาชนลาว ระยะเวลาในการเดินทาง ไป กลับตามเส้นทาง 1020 ระยะทาง

4.3 กิโลเมตร ใช้เวลาก่อนลงเรือ ทั้งหมดประมาณ 20 นาที

ภาพที่ 3 แผนที่ เส้นทางการท่องเที่ยว ตำบลเวียง อำเภอเชียงทอง จังหวัดเชียงราย
ที่มา <https://www.google.co.th/maps>

เส้นทางที่ 2 บ้านหัดไค้ ใช้เส้นทาง 1020 สลับเส้นทางชนบท ระยะทาง 14 กิโลเมตร ขับรถจากที่ว่าการ อำเภอเชียงทอง ไปวัดหัดไค้ พิพิธภัณฑสถานปลาบึก (บริเวณนี้สามารถเดินไปยังลานกว้างติดแม่น้ำโขงที่เรียกว่า ลานผาถ่าน ซึ่งเป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างไทย ลาว) และสถานที่อยู่ใกล้ ตำบลเวียงได้แก่ วัดทุ่งจิว สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 ข้ามฝั่งแม่น้ำโขง สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวตามเส้นทาง R3A

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจจากการท่องเที่ยว (Attraction) ควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงทองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการกับแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง และการอนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เช่นชนเผ่าต่างๆและชาวไทยลื้อให้มีชื่อเสียงทำ

การปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานปลาบึกให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวงจรชีวิตของปลาบึก และสิ่งมีชีวิตในแม่น้ำโขงทำให้เป็นสถานที่น่าท่องเที่ยว จนเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอเชียงทอง

ด้านการอำนวยความสะดวก (Amenity) ควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่นป้ายบอกทางไปสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ควรมีภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน มีป้ายแสดงรายละเอียด ประวัติ และความสำคัญของสถานที่นั้น

ด้านการคมนาคมขนส่ง (Accessibility) ควรมีการจัดระเบียบ และระบบ รถบริการสาธารณะ ให้มีจุดจอดรถที่ชัดเจน และราคาสมเหตุสมผล มีการขยายถนนเส้นทางหลัก และเส้นทางด้านใน ให้สะดวกสบายและปลอดภัยตลอดเส้นทางพร้อมจัดสวนบริเวณถนนสองข้างทางให้สวยงามเป็นเอกลักษณ์ และเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำให้มีการปรับปรุงเรือโดยสารให้ได้มาตรฐาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวกับต่างตำบลอื่น ๆ ในอำเภอเชียงของ และต่างอำเภอ เช่น อำเภอเชียงแสน อำเภอเวียงแก่น เพื่อสามารถทำให้เกิดอัตราการท่องเที่ยวในเส้นทางใหม่ๆ ได้

มากยิ่งขึ้น โดยใช้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. ควรมีการศึกษาบทบาทของภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นรวมถึงองค์กรเอกชนต่อการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2553). **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวระหว่าง ประเทศ ปี 2548 - 2553**. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2553, จาก <http://tourism.go.th/2010/upload/news/files/สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ>
- เกศฉราภรณ์ สัตยาชัย. (2546). **ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ของสำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ดุษฎี ชุมสาย. ม.ล.และฉวีพันธ์ พรหมโยธี. (2527). **ปฐมบทแห่งชีวิตการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ฤทธิชัย เตชะมัทธันท์. (2548). **สารสนเทศการท่องเที่ยว**. สารนิเทศ, 12,(1-2), หน้า 28-29.
- ธนกฤต สังข์เอย. (2550). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- นิคม จารุมน. (2544). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.
- บุญหลิบ พานิชชาติและคณะ. (2544). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.นนทบุรี
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การจัดการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์,
- ประพัทธ์ชัย ไชยนอก. (2553). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา บ้านด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย** ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์ การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ภรณ์ทิพย์ สุพร สุพรรณษา รากรักษ์ และ ปวีวรรณ สมนึก. (2556). **แนวทางการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูล การท่องเที่ยวแบบครบวงจรของจังหวัดนครพนม**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,4 (1), 67-89.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541) **โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.)**. เสนอต่อการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย โดยโครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษยกับสิ่งแวดล้อมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
- วัลย์พร รวีตระกูลไพบูลย์. (2551). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยวภายในประเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัย เอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วารสารการบริการและการท่องเที่ยว, 3(1), 27-29.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531) **การพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์

ศิริลักษณ์ โรจนกิจอำนวย, ปีเตอร์ รักธรรม, ลัดดาวัลย์ แก้วกิติพงษ์. (2553). การจัดกลุ่มความก้าวหน้าธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ของ การท่องเที่ยวไทย (Thai E-tourism business progression classification) ,ศูนย์วิจัยธุรกิจ,คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวรรณชัย ฤทธิรักษ์ และมานิตย์ ศุทธสกุล. (2544). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว. ใน เอกสารการสนชตวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 6 นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.